

بیانیه‌ی هیئت داوران کتاب‌های ویژه‌ی مولانا

برای کودکان و نوجوانان



۲۰۹۱۹۲

پاییز ۱۳۸۶

۷۶

دبیرخانه‌ی سامان بخشی کتاب‌های آموزشی با همکاری «ستاد بزرگداشت سال مولانا در آموزش و پرورش» در ششمین دوره‌ی جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد، در بخش جنبی، پس از انتشار فراخوان آثار تألیفی با موضوع مولانا جلال‌الدین محمد بلخی (شخصیت، زندگی و آثار مولوی برای کودکان و نوجوانان) در طول دهه‌ی گذشته، و دریافت آثار از نویسندگان و ناشران، موفق به ارزیابی و داوری این آثار گردید.

«هیئت داوران»، پس از بررسی نزدیک به یکصد اثر در قالب‌های «زندگی‌نامه‌ی مولوی»، «نگاه توصیفی تحلیلی به زندگی و آثار مولوی» و «گزیده و بازآفرینی آثار مولوی»، مواردی را به شرح زیر اعلام می‌دارد:

۱. آثار مولوی، علاوه بر غنای محتوایی و برخورداری از معارف عمیق دینی عرفانی و برداشت‌های لطیف اخلاقی، از زیباترین عناصر زبانی و هنری برخوردارند و این معانی عمیق در قالب شیرین حکایت و با تمثیل‌های بدیع و خلاق ارائه شده‌اند.

لذا مولانا را باید جزء لاینفک میراث فرهنگی و ادبی کشور ایران و ستاره‌ای درخشان در آسمان فرهنگ و تمدن مسلمانان - و چه بسا جهانیان - دانست؛ مردی که با زیباترین تعبیر و واژگان، عمیق‌ترین آموزه‌های دینی را در معجون‌های از معنویت و عقل و عشق، هم‌چون تحفه‌های آسمانی به دنیای بشریت هدیه کرده است.

آثار مولانا در دنیای امروز، دنیای قحطی زده و تهی از معنا و مفهوم فلسفه‌ی حقیقی زندگی، دنیای بحران معنویت و عواطف پاک انسانی و دنیای بیگانه از لذت‌های عشق آسمانی، به آب حیات می‌ماند که کام تشنه‌ی انسان معاصر را سیراب می‌سازد.

۲. ضمن ارج نهادن به کوشش‌های همه‌ی پدیدآورندگان، نویسندگان، پژوهشگران و ناشرانی که در طول چند دهه‌ی اخیر، در تبیین شخصیت و اشعار مولوی، آثار ارزنده‌ای را خلق کرده‌اند، باید اذعان داشت: هنوز در حوزه‌ی کتاب‌های کودک و نوجوان برای مولانا آثار قابل ملاحظه‌ای پدید نیامده و این مهم به همت و ذوق و سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزان فرهنگی و ناشران حوزه‌ی فرهنگ و ادب نیاز بیشتری دارد.

۳. در موضوع «مولوی‌شناسی برای کودکان و نوجوانان»، عمده‌ی آثار منتشر شده در دهه‌ی اخیر، در سه دسته گنجانده می‌شوند:

الف) زندگی‌نامه.

ب) شرح توصیفی-تحلیلی زندگی و آثار مولوی.

ج) ارائه‌ی گزیده‌ی آثار مولوی و بازنویسی قصه‌ها و حکایات

الف) زندگی‌نامه

در بخش زندگی‌نامه‌نویسی برای کودکان، خلأ جدی وجود دارد. در بخش نوجوان نیز تعداد آثار منتشر شده در دهه‌ی اخیر، به تعداد انگشتان یک دست نمی‌رسد که بیانگر کمبود و کاستی در این حوزه است.

در این آثار (زندگی‌نامه مولوی برای نوجوانان) نویسندگان کوشیده‌اند، فضاهایی بین داستان و متن تاریخی به وجود آورند تا بتوانند ضمن پای‌بندی به مستندات تاریخی، از عناصر جذاب داستانی - تا حد امکان - استفاده کنند. در این آثار، نوجوانان می‌توانند لایه‌هایی از زندگی و شخصیت مولوی را بشناسند.

ب) شرح توصیفی-تحلیلی زندگی و آثار مولوی

این بخش که به دلیل استفاده از مؤلفه‌های استدلال و تجزیه و تحلیل عقلانی، تناسبی با مخاطبان کودک ندارد، در حوزه‌ی نوجوان و جوان هم تنها اثر قابل اعتنا به جشنواره رسید

و این نشانه‌ی کم‌توجهی نویسندگان و مراکز فرهنگی به این حوزه است.

ج) ارائه‌ی گزیده‌ی آثار مولوی و بازنویسی قصه‌ها و حکایات

این حوزه، اگرچه بیشترین آثار منتشر شده را به خود اختصاص داده است، اما کمیت آثار بر کیفیت آن‌ها غلبه دارد. در بخش گزیده‌ها جز چند اثر خوب از انتشارات همراه و یکی دو ناشر دیگر، بیشتر آثار نشان می‌دهد گزینشگر اشراف کاملی به کل اثر نداشته و در انتخاب نمونه‌ها با دقت کافی گزینش نشده‌اند یا از روی نمونه‌های مشابه گزینش شده‌اند.



در بخش بازنویسی هم غلبه‌ی کمیت بر کیفیت قابل توجه است و در بیشتر موارد تنها تبدیل ساده‌ی نظم به نثر اتفاق افتاده و نتیجه‌گیری اخلاقی-عرفانی مولانا از حکایات‌ها فراموش شده است! بسیاری از این حکایات در آثار پیشینیان و معاصران مولانا موجود است و هنر مولانا نتیجه‌گیری‌های تازه و بدیعی است که آن‌ها به دست می‌دهد و غفلت از آن، ضعف اکثر بازنویسی‌هاست. به خصوص که این آثار به ندرت به مرحله‌ی بازآفرینی می‌رسد و خلاقیتی در آثار پدیدآورندگان به چشم نمی‌خورد.

۴. توصیه‌ها

آن‌چه مشخص است، وجود کمبود و خلأ-چه به لحاظ شاخص‌های کمی و چه به لحاظ شاخص‌های کیفی- در حوزه‌ی نشر مکتوب کودک و نوجوان با موضوع «مولوی» است. این در حالی است که قابلیت‌های ویژه و مناسبی در آثار مولوی، خصوصاً «قصه‌های مثنوی معنوی» به لحاظ مضامین بکر و جذابیت‌های هنری و ادبی وجود دارد. جا دارد، نویسندگان کودک و نوجوان، به منظور بازآفرینی و نه بازنویسی نظم به نثر قصه‌ها و حکایات‌های ادبیات کهن فارسی و به ویژه آثار مولوی تلاش بیشتری داشته باشند.